

התנועה של הגוף כבסיס ללמידה משמעותית בגן הילדים - מתאוריה למעשה

בראשותם של ד"ר אלה שובל ופרופסור רוני לידור

מרכזת: מיכל טל

מבוא

הכול אומרים שפעילות גופנית בגיל הרך היא חשובה, אבל לא מקצים לה די תקציבים ושעות. חשוב ביותר להפעיל לחץ על מערכת החינוך כדי שתעבור מהצהרות מילוליות ליישום ולהפניית משאבים. אחת הדרכים לעשות זאת היא באמצעות מסמך מדעי הסוקר את היתרונות והחשיבות של הנושא.

מטרות הצוות

כתיבת חוברת המציגה:

- מחקר עדכני ביחס לתנועה, לפעילות גופנית ולחינוך גופני בגיל הרך בכלל (גילאי 3-6) ובגן הילדים בפרט.
- מהלכים פרקטיים למקבלי ההחלטות בחינוך הקדם-יסודי ולגננות.

כתיבת מסמך

כתיבת מסמך בנושא תרומתה של התנועה בגיל הרך מהיבטים אלה: בריאות, למידה מוטורית ותפיסה, למידה חברתית וקוגניטיבית, אקלים הגן וחיי היום-יום בגן, שילוב ילדים עם צרכים מיוחדים.

תכנית כללית של הפורום לשנת הלימודים תשע"ז

- קיום ארבעה מפגשי פורום רחב ללמידה ולגיבוש המסמך.
- קיום מפגשים של ראשי הצוותים לתיאום כתיבת הפרקים השונים.
- במסגרת הצוותים - המשך גיבוש הכתיבה של הפרקים המבוססים על מחקר ותאוריה.
- כתיבת מהלכים פרקטיים לכל אחד מחמשת פרקי החוברת.
- טיפול ועיבוד מידע של סקר העוסק בעמדות גננות כלפי תנועה ותרומתה בגיל הרך.
- אוקטובר 2016 - טיוטה ראשונה של החוברת.
- יולי 2017 - כתיבת המסמך.

סיכום הפעילות בשנת הלימודים תשע"ו

נושאים

ד"ר אלה שובל - המשגה של מונחים שונים הקשורים לתנועה (משתנה בלתי תלוי). הגדרת המשתנים התלויים: בריאות, התפתחות תפיסתית ומוטורית מיטבית. למידה שהיא לא בתנועה (למידה אקדמית), אקלים הגן ושילוב ילדים עם צרכים מיוחדים בגן.

מפגש ראשון של הצוותים - היכרות מזווית אישית ומקצועית, דיון ראשוני על הפרק שבאחריות הצוות, קביעת משימות לביצוע עד למפגש הצוות הבא, חלוקת תתי-נושאים למיקוד החיפוש של מחקרים עדכניים.

ד"ר אביבה סברדלוב - על התנהלות גן הילדים וקבלת החלטות של גננת.

ד"ר אסנת בינשטוק - הצגת המודל של ברונפנברנר.

ד"ר אסתר גולדשטיין - תרומת התנועה לבריאות.

ד"ר אייל רוזנשטרייך - הצגת הקשר בין תנועה, מוח וקוגניציה.

ד"ר רונית יעקוביץ' - סקירת המלצות לפעילות גופנית בגיל הרך במדינות שונות בעולם.

נאוה חן צימרמן - הכוונה עצמית. ההנחה היא כי אפשר להציע את תנועת הגוף כאמצעי לאימון ולשיפור מיומנויות הכוונה עצמית.

ד"ר אסנת בינשטוק - המשגה של עקרונות עבודה בהקשרים של תנועה עם ילדי השילוב במסגרת הגן הרגיל.

ג'ני גדיש - סקירת מחקרים מן השנים האחרונות (עד 2010). הוצגו עיקרי הדברים שקשורים לילדי השילוב בהיבט המוטורי, הקוגניטיבי-שפתי והחברתי-רגשי.

מפגשי צוותים מצומצמים במהלך השנה

צוות 1. תרומת התנועה בגיל הרך לבריאות - ד"ר אסתר גולדשטיין

הוסכם על הגדרה של המונח בריאות באמצעות פעילות גופנית, המתייחס לגדילה ולהתפתחות פיזית של ילדים בהווה ולהשפעה על בריאותם בעתיד, תוך פיתוח מודעות והבנה. נקבע שלא תהיה התייחסות לבריאות בהקשר של רקע נפשי, חברתי, קוגניטיבי או התפתחות לא תקינה. ארבע המטרות העיקריות תהיינה: (1) חיזוק שרירים; (2) חיזוק עצמות; (3) פעילות קרדיו-וסקולרית - בעיקר בהקשר של השמנת ילדים; (3) הקניית הרגלי יציבה מאוזנים גם במצבים משתנים.

צוות 2. תרומת התנועה להתפתחות תפיסתית ומוטורית מיטבית - ד"ר מירי שחף

הוצף הקושי בחפיפה במונחים בין הקבוצות השונות. הוחלט שאם עולה מושג של שיווי משקל - יש לתת מקום לתקוף אותו הן בהיבט הבריאותי (למשל בקבוצה של אסתר) הן בהיבט של הלמידה המוטורית. הוחלט להתרכז במילות

חיפוש, כגון: תפיסה מוטורית, פסיכו-מוטוריקה, למידה מוטורית, הדמיה מוטורית, ויסות כוח, סוגי משוב, שיווי משקל, קינסתזיה, קואורדינציה, מיקוד קשב פנימי וחיצוני. הוחלט להתמקד בחיפוש מאמרים עם מילות המפתח. העיקרון המנחה הוא לתת את הדעת למילות המפתח המופיעות במאמרים כדי להרחיב את היריעה.

צוות 3. תרומת התנועה ללמידה - ד"ר אלה שובל

נעשה חיפוש מאמרים לפי מילות מפתח:

mindful movement physical activity; physical education embodiment; young children - kindergarten, preschoolers, early childhood

נקבעו הנושאים הרלוונטיים:

- **כלי הלמידה:** ארגון קשב וריכוז, ויסות עצמי, self-control, self-regulation, למידה בעזרת עמיתים peer learning, תכנון ותכנון תנועה ככלי למידה, שינון.
- **התכנים:** מוזיקה, שפה, (ספרות ושירה), מתמטיקה, מדעים.

צוות 4. תרומת התנועה בגן לילדים ולגננת - ד"ר אביבה סבלדרוב

עלו שני נושאים עיקריים: תפיסת הגננות את חשיבות הפעילות בתנועה, ומתן כלים לגננת. הוחלט למקד החיפוש בכמה נושאים:

- תרומת הפעילות בתנועה לאקלים הגן (התמקדות בתרומה בתחום הרגשי-חברתי).
- תכניות התערבות בתחום התנועה והשפעתן על העבודה בגן או/על התפתחות הילדים.
- אמונות/עמדות/תפיסות המחנכים באשר לפעילות בתנועה בגיל הרך והשפעותיהן על העבודה בגן או/על התפתחות הילדים.

צוות 5. תרומת התנועה לשילוב ילדים בעלי צרכים מיוחדים בגן - ד"ר אסנת בינשטוק

הוחלט כי כל אחת מחברות הצוות תבחר ראש פרק ותחפש מקורות מחקריים המתאימים לו. הוחלט להכין הצעה למשפך לוגי שיוכל בעתיד להוות את שלד הכתיבה ברזולוציה גבוהה יותר. הועלתה הצעה לתוכן העניינים של הפרק:

- סקירת ספרות הנוגעת לתרומת התנועה להתפתחות ילדים בעלי צרכים מיוחדים בגיל הרך: בריאות, התפתחות תפיסתית ומוטורית, למידה - הזדמנויות ללמידה, שליטה עצמית, אינטראקציות חברתיות ותמיכה בלימודי שפה, מתמטיקה, מוזיקה, מדיה, אמנות וכישורי חיים.
- שילוב ילדים בעלי צרכים מיוחדים בגן הילדים הרגיל: הגדרה, חוק, תפיסה ומציאות בשטח.
- מאפייני אוכלוסיות ילדי השילוב בגן: בעלי לקויות ובעלי הפרעות קשב וריכוז, הסובלים מסרבול וקשיים מוטוריים, לקויי שמיעה וראייה, בעיות רגשיות והתנהגותיות, לקויות שפתיות וכו'.
- תפקידה של הגננת כמשלבת ילדים בעלי צרכים המיוחדים.
- קווים מנחים לטיפול מיטבי של ילדי השילוב באמצעות התנועה בפעילויות גניות ייחודיות וכלליות.
- הצעות יישומיות לטיפול ילדי השילוב באמצעות התנועה במסגרת הגן.

מסמך/מסמכים/תוצר/תוצרים שפותחו בפורום

תוצר 1. ראשי פרקים לחוברת התנועה של הגוף כבסיס ללמידה משמעותית בגן הילדים - מתאוריה למעשה. נכתב על-ידי חברי הצוות במסגרת עבודת חמשת הצוותים (ראו נספח 1).

תוצר 2. תיקוף שני שאלוני עמדות, האחד לגננות והשני להורים, על-ידי פרופ' **בועז שולרוף** (ראו נספחים 2, 3).

נספח 2. שאלון עמדות של גננות ביחס לפעילות גופנית של ילדים.

א. שאלון בשפה העברית

ב. שאלון בשפה הערבית

נספח 3. שאלון עמדות של הורים כלפי פעילות גופנית של ילדים.

א. שאלון בשפה העברית

ב. שאלון בשפה הערבית

בסימן אישי

המפגשים התקיימו באווירה נעימה ובהתאם לתכנית שהוכנה מראש על-ידי ד"ר אלה שובל.
בכל מפגש:

- נעשה ביסוס של המושגים החשובים לבניית שפה אחידה.
- ניתנו הרצאות על ידי חברי הפורום המומחים בתחומם.
- התקיים דיון על בסיס ההרצאות.
- ראשי הצוותים דיווחו על התקדמות בעבודה.
- ניתנו הנחיות להיערכות הצוותים לקראת המפגש הבא.

מודל העבודה שלנו שילב שני סוגי מפגשים: מפגשים בפורום רחב ומפגשי צוותים מצומצמים. מודל זה מאפשר מצד אחד ל"פתוח פריזמה" ולהיחשף לנושאים והיבטים מגוונים בתחום החינוך הגופני, ומצד שני מאפשר לכל חבר לתרום לצוות שבחר בהתאם לתחום העניין שלו. המודל נמצא כיעיל ומקדם שיח עמיתים ותהליכי למידה וכתובה. חמשת הצוותים הורכבו מחמישה-שישה מומחים שונים מהשדה ומהאקדמיה. כפי שצפינו מראש לא כולם תרמו באופן שווה לתהליך שהתמקדנו בו השנה - איתור מחקרים ותאוריות. בהמשך אנו צופים שהחברים המומחים בשדה יתרמו את חלקם בכתובת החלק הפרקטי של החוברת. סקר ספרות שיטתי יובא על-ידי פרופסור בועז שולרוף.